

APPENDIX

Meningsfulde FÆLLESSKABER i hverdagen konference i Vejle d. 24.10. 2013.

Benny Lihme

En mand, undertegnede, stiger af toget i Vejle og mødes umiddelbart på perronen af tre store & røde plakater med slogan'et FÆLLESSKAB FUNGERER. Det garanterer tre kæmpeportrætter af toppolitikere fra Enhedslisten.

Partiet forøger sig i en uge med en plakat offensiv på DSB-stationer landet over. Tilsyneladende er fællesskab noget venstreorienteret skab, som er truet af markedskræfter og den politiske højrefløj.

Således hvis man besøger Enhedslistens hjemmeside, hvor kampagnen forklares ud fra denne trussel. Og hvor det fremgår, at det er selve velfærdssamfundet, der er truet. Formodentlig meget bevidst står der ikke velfærdsSTATEN men velfærdsSAMFUNDET. Men dog i ental og bestemt form, det er det store fællesskab, der er på politisk spil her.

Der skal jo være kommunalvalg, og kampagnen er givet et bidrag til denne valgkamp. Måske derfor den sort-hvide modstilling. Sådan er det ikke i Torvehallerne et par minutters gang fra stationen. Her tales der om fællesskaber i flertal og desuden om "partnerskaber", som jo er en betegnelse for at offentlige myndigheder/professionelle, frivillige og erhvervsliv går sammen om at løse en opgave.

Har Enhedslisten ikke hørt om denne form for "velfærdsmix"? Som den f.eks., godt nok ganske uigennemskueligt, fremstår i en aktuel helsides annonce i fagbladet Socialrådgiveren indrykket af den humanitære organisation Psykiatrifonden. Denne fond vil gøre hverdagen lidt nemmere for borgere med psykisk sygdom ved på privat vis at udbyde uddannelse, med "faglighed og kvalitet", til rådgivere der vil opkvalificeres. Uddannelsen varetages af "autoriserede erhvervspsykologer", og der er altid to undervisere på fagmodulerne i Fondens psykiatrivejlederuddannelse.... Fint nok, men hvad med de borgere med psykisk sygdom, som ikke har en rådgiver, der er blevet opkvalificeret af autoriserede erhvervspsykologer? For ikke at tale om dem, som slet ikke har en rådgiver. Går de ikke tabt i den store beskæftigelsesindsats, som skal mætte det hungrende arbejdsmarked med "borgere med psykisk sygdom"? Det er idag, som tidligere, trods alt ikke en morsomhed, at hvis det er sundt at arbejde, så skal de syge sættes til det.....

STAT - MARKED - CIVILE SAMFUND

Tilbage i år 1842 skrev den tids altdominerende psykiatriske overlæge, Harald Selmer (Jydske Asyl/Riisskov), at "Uden Hospitaler er Psykiatrien et Nul." Det kunne siges dengang men ikke idag. Hvad ikke mindst den amerikanske videnskabsjournalist Robert Whitaker minder os om med bogen "Anatomy of an Epidemic" (2010), som på baggrund af et overbevisende talmateriale viser, at psykiatrien er ekspanderet epidemisk i samme tidsrum, som der er blevet nedlagt hospitaler.

STATShospitalernes tid som den dominerende form for psykiatri er for længst forbi, og psykiatrien er ekspanderet voldsomt alligvel, ifølge Whitaker tilmed uden at helbrede psykisk sygdom. Psykiatrien og dens diagnoser har bragt os i en paradoks situation, hvor kriteriet for professionens succes er flere syge, ikke flere helbredte og raske.

Forenklet sagt kan det hævdes, at det moderne psykiatriske statshospitals udbygning historisk set har været et barn af velfærdsstatens udformning. Men at denne institutionsform måske nok har været et udtryk for velstand (og universalisering) men ikke

velfærd (individuel livskvalitet). Statshospitalerne blev til parallelle samfund og systemverdener uden forbindelse til og med de indlagtes livsverdener. Forskellige paramedicinske professioner udviklede forskellige former for professionsmagt uden at bryde med den bureaukratiserede systemverdens distance til patienterne, hvis vigtigste rolle var og forblev den at være patienter (i en institutionsverden med iatrogene effekter (Goffman), hvor de indlagte kunne blive institutionsskadede og syge af selve indlæggelsen jvfr.

institutionsneuroser mm).

Hvad spørgsmålet om fællesskab på patientsiden angår, bestod det typisk i udviklingen af subkulturer blandt de indlagte (strålende fremstillet i Ken Kesey's roman "Gøgerende" og filmen med samme titel). I 1960'erne hertil udviklingen af ideen om "det terapeutiske samfund", hvor de indlagte blev delagtig gjort i deres egen behandling og i den daglige drift af livet på hospitalets afdeling.

Tilbage til perronen på Vejle Station og Enhedslistens FÆLLESKAB

FUNGERER-plakater: er det egentlig ikke en gang fællesskabsnostalgi, de har gang i her? Forholder det sig ikke nærmere sådan, som den polsk-engelske sociolog Zygmunt Bauman analyserer det i bogen "Fællesskab", at fællesskabsideen er en ide for de svage (og syge).

Fællesskaber er for dem, der ikke på individuel basis mestrer livet under globaliseringen. Dem, der "søger tryghed i en usikker verden" (bogens undertitel).

Bauman tager et klassisk modsætningsforhold op i "Fællesskab", nemlig konflikten mellem tryghed og frihed. Og dermed også konflikten mellem fællesskab og individualitet.

Prisen for at være med i et fællesskab kan være opgivelse af autonomi, retten til at være sig selv, individualitet. Uanset om man er dygtigere og ved mere end de andre medlemmer af fællesskabet, kan den kammeratlige forpligtethed betyde, at man trækkes ned på mindste fællesnævner niveau (evt. gennem afstemning = hvert medlem én stemme).

Individuelle tabere, som ikke har en stærk individualitet og som ikke kan praktisere de facto-individualitet og som ville være fortabte på egen hånd, kan kompensere ved at søge ind i fællesskaber som bander, radikale muslimske grupperinger, fodbold fan grupper, brugerforeninger osv. De har så at sige opgivet den individuelle frihed, fordi de ikke magter den. De er flygtet ind i en kollektiv tryghed, jvfr. Erich Fromm's berømte bog "Flugten fra friheden".

Nogle særlige forhold gør sig gældende, når det drejer sig om patient og brugerforeninger, hvor "ex'ere" spiller en fremtrædende rolle. Hvis man er helbredt for eller kommet ud af sin alkoholisme, hvorfor så blive ved med at identificere sig med rollen som alkoholiker, nu blot med en identitet som tørlagt alkoholiker (indenfor rammerne af Anonyme Alkoholikere). Hvis man er et tidligere offer for psykiatrisk mishandling, hvorfor så rende rundt med identiteten som ex-bruger og ex-offer? Sagt på en anden måde, er ex'erne ikke fanger af fortidens overgreb, når de indgår i fællesskaber med ligesindede, som definerer sig ud fra tidligere tiders undertrykkelse. Og undlader at blive herre over egen skæbne og gå forrest i sit eget (nye) liv udenfor den diagnostiske identitetspolitikens rammer. Når Alain Topor skriver en recovery bog med titlen "Fra patient til person", kunne denne pointerige titel følges op af et bind 2 med titlen "Fra ex-patient til person". Og altså dermed et opgør med fange-fællesskabet i en segregeret enklave baseret på negativ social kapital (i Danmark er den regressive inklusion og udsathedes chauvinisme sat i system på højeste plan i Rådet for Socialt Udsatte).

I 2001 interviewede jeg i Stockholm den australske kvinde Helen Glover (Social Kritik nr. 85), én af den globale tidsalders superstjerner indenfor recovery (hun afløste den helt store stjerne, Patricia Deegan, som havde sendt afbud). I telegramform gengiver jeg her denne dynamiske kvindes budskaber: 1) Psykiatrien socialiserer dig til at leve i

sygerollen 365 dage om året, selv om du måske kun bliver rigtigt syg i 14 dage. 2) Jeg er ikke i psykiatrisk behandling, men psykiateren kan være én, der inviteres til at hjælpe mig. 3) jeg repræsenterer ingen brugerorganisation eller patientforening. Jeg repræsenterer ikke andre end mig selv og mine "levede erfaringer" - vil ikke sættes i bås og anerkender ikke hverken "user" ("bruger") eller "consumer"-begreberne. 4) Det er HELEN, du sidder og taler med!

Og jeg udfordrer gerne den psykiatriske patients offerrolle og dermed også de privilegier, der ligger indbygget i sygerollen.

Brugerorganiseringer institutionaliserer offerrollen og forlænger den angst, der er forbundet med at få det bedre og se sig selv fri af sygerollen. Der ligger en fare i patientorganiseringens "Jeg har rettigheder, fordi jeg er sindslidende" - og det er netop, at ens sygeidentitet bliver noget permanent.

Helen Glover's insisteren på en personlig identitet betyder, at hun skiller sig ud af mængden af psykisk syge. Hun insisterer på at være unik i kraft af en personlig anderledeshed, og kan af den grund ses som et eksempel på Zygmunt Bauman's tese, at jagten på identiteten adskiller og splitter i forhold til fællesskabstanken.

Måske er Glover en radikal individualist. På den anden side er integrations- og inklusionsideologi, i form af offentlig politik, også baseret på et stærkt individualistisk værdigrundlag. Ser man på Handicapkonventionen, har alle personer med handicap "lige ret til at leve i samfundet med samme valgmuligheder som andre". Den gamle statslige centraliserede særforborg er langt væk i denne vidtgående normaliserings ideologi, som på meget konkret vis illustrerer, hvordan stat, marked og civil samfund interagerer samtidigt omkring de handicappede personer.

RUC handicapforskeren Eva Munk-Madsen har analyseret dette forhold (Social Kritik nr. 105) i forbindelse med den såkaldte "independent living" bevægelse, hvor handicappede personer bevilges midler til at privatansætte personlige hjælpere ("omsorgs-sektorens Cadillac").

Munk-Madsen problematiserer denne overgang fra omsorg til service, hvor den handicappede person agerer som en kunde ud fra serviceidealer og i en position som arbejdsgever i forholdet til den nu i princippet af-professionaliserede hjælper. Service- og markedsgørelsen af hjælperen er ifølge Munk-Madsen problematisk af flere grunde, især det uafklarede forhold om, hvem der ejer hjælperens hænder og det etiske uafklarede i, at hjælpemodtageren i så udstrakt grad bestemmer over, hvordan han vil bruge hjælperen. Er det en ny version af forholdet mellem herskab og tjenestefolk, vi ser her?

Uanset hvad, må udviklingen væk fra en central statslig opfattelse og styring betragtes i et positivt lys, da det hele liv indenfor en psykosocial rehabiliterings opfattelse åbenlyst tilgodeses bedst i en samvirken mellem offentlige myndigheder/professionelle, frivillige og erhvervsliv (stat, civile samfund og marked). Især må det hilses velkommen, at et livsverden perspektiv er blevet centralt i og med at det frivillige sociale arbejde og de civile samfunds relationelle kultur har fået en stærkere position som et konkurrerende normsystem med pluralisme som supplement til de statslige standarder.

Billedet af en "Karen Blixen"-model hvor den handicappede person selv ansætter tjenestefolk er en yderlighed på et spektrum, hvor den anden yderlighed er psykosociale "favelaer" med mere end 100 psykisk handicappede mennesker stuvet sammen i bymæssige områder uden særlige aktier i lokalsamfundets fællesskaber. Og tilbage står spørgsmålet om, hvorfor det store velfærdssamfund på Enhedslistens plakater har så vanskeligt ved at inkludere anderledes mennesker, som de er.